

Årsberetning 2017

Østfyns Museer/Nyborg

Janus Møller Jensen

Østfyns Museer har haft et travlt og begivenhedsrigt år. Hele to store jubilæer skulle markeres. På Johannes Larsen Museet blev Larsens 150-årsjubilæum markeret med flere store udstillingssatsninger og publikationer. I Nyborg blev 500 året for Reformationens begyndelse markeret med den måske hidtil største udstilling på Nyborg Slot og en lang række aktiviteter, events og udgivelser som en del af en langt større national og international markering. Men også på alle museets øvrige afdelinger har der været heftig aktivitet i et år, hvor museumsverdenen generelt har oplevet et fald i antallet af besøgende og ikke mindst indtægter, som også har ramt Østfyns Museer – af mange forskellige grunde. Man kan læse om alle de mange spændende udstillinger, events, koncerter, publikationer, status etc. på alle museets afdelinger i Nyborg og Kerteminde i den samlede årsberetning for Østfyns Museer, som publiceres i museets årsskrift *Cartha*. Nærværende tekst er et udpluk for Nyborgafdelingernes vedkommende i en revideret udgave.

Nyborg Slot

Det har uden sidestykke været det travleste år i afdelingens historie. Det var Nyborg Slots sidste sæson, inden slottet skulle lukkes ned for de kommende tre år i forbindelse med det store slotsprojekt. Det gik ikke stille af. Året bød på den måske største udstillingssatsning til dato i forbindelse med markeringen af 500-året for Reformationens begyndelse. Det blev yderligere markeret i løbet af hele året med en række aktiviteter, udgivelser og events. De arkæologiske udgravninger gik samtidig ind i deres sidste fase med omfattende jordbunker og afspærring på slotsholmen i hele sæsonen til følge. Den gule bygning, der husede museumsbutik, køkken og toiletfaciliteter blev som planlagt fjernet. Butikken med hele lageret flyttede over i den anden gule bygning, der tidligere husede kontorer. Personalet flyttede i nye kontorer på den gamle Politigård i Nyborg. Borgmestergården blev fortsat restaureret både udvendigt og indvendigt. Samtidig blev der fastholdt et meget højt aktivitetsniveau i forbindelse med ferier og events i byen.

Reformationsmarkeringen

Årets store satsning var Østfyns Museers og Nyborg Kommunes markering af 500-året for Reformationens begyndelse. Det er samtidig et af de helt centrale kapitler i verdensarvsfortællingen i Nyborg. Nyborgs afgørende rolle i de begivenheder, der førte frem til trosskiftet i Danmark i 1536, var imidlertid relativt ukendt både forskningsmæssigt og i den brede offentlighed. Markeringen skulle derfor også sætte ekstra fokus på den fortælling over hele året.

Åbningen af årets mange aktiviteter blev skudt i gang den 25. februar i Christian 3.s riddersal på slottet med

Figur 1. Reformationsmarkeringen fik sin egen grafiske profil i Nyborg her eksemplificeret ved udstillingsplakaten. Foto: Østfyns Museer/Glad Design.

deltagelse af Tysklands ambassadør i Danmark, Claus Robert Krumrei. Det blev fulgt op af en foredragsrække, der satte fokus på Nyborgs rolle i reformationshistorien. Den 7. april åbnede den store udstillingssatsning Tro! på Nyborg Slot. Der blev produceret en jubilæumsøl i samarbejde med Refsvindinge Bryggeri op til udstillingsåbningen, der blev fulgt op i efteråret med endnu en jubilæumsøl i samarbejde med Ørbæk Bryggeri og Kongens Fadebur.

Der blev udarbejdet en cykelrute, der ledte til en række spændende steder med direkte relation til reformationshistorien på Østfyn, der strakte sig over både Nyborg og Kerteminde Kommuner. Efter sommerferien fortsatte arrangementerne med en koncertrække og endelig de stort anlagte Reformationsdage, der over to dage satte Reformationens betydning dengang og nu til debat med deltagelse af en række prominente historikere og debattører, eksempelvis Flemming Rose, Jakob Mchangama, Peter Tudvad og Adam Holm.

Historien om Nyborgs centrale rolle i reformationshistorien blev udgivet i pixi-format og husstandsomdelt i hele kommunen før sommerferien, inden den store historie blev foldet helt ud med udgivelsen af bogen *Konge af Luthers nåde* skrevet af Erland Porsmose, som udkom i december måned. Pixi-versionen udkom des-

Figur 2. Reformations- og jubilæumsøllen Hjerter Konge, der formidlede historien om Christian 2.s eksil i Lier og nederlag i kampen om magten i Danmark på reformationstiden, præsenteret foran Nyborg Slot. Foto: Østfyns Museer.

Figur 3. Flemming Rose i samtale med Jakob Mchangama og Adam Holm som afsluttende debat under Reformationsdagene. Foto: Østfyns Museer.

Figur 4. Nyborg Kommune har også fremover gjort det muligt at afholde Reformationsdage, hvor aktuelle og relevante emner diskuteres, så der blev udviklet et logo, der også kunne bruges fremadrettet. Her på forsiden af programmet. Foto: Østfyns Museer/Glad Design.

uden som kronik i let omskrevet form i tidsskriftet *Skalk*. Endelig spillede reformationshistorien en stor rolle i forbindelse med en række store og mindre events som eksempelvis Danehof, Jul i den Gamle Kongeby, Forskningens Døgn og Kulturnatten. De mange aktiviteter blev blandt andet muliggjort af en større bevilling fra både Nyborg Kommune og fra Folketingets Reformationsudvalg.

Ombygninger og flytninger

Beslutningen om at flytte arbejdspladserne over i de nye lokaler på den gamle politigård blev effektueret ved årets begyndelse. De første måneder af året var præget af arbejdet med at finde sig til rette i de nye lokaler både med hensyn til indretning, nye arbejdsgange og rutiner, som først i løbet af året langsomt

begyndte at finde en rytme. Den gule bygning, der havde indeholdt butikken, skulle som planlagt fjernes, og det gav en masse arbejde med at tømme bygningen og få flyttet lageret og ikke mindst butikken. Samtidig skulle den nye butik indrettes midlertidigt inden endelig lukning med udgangen af sæsonen. Så måtte lageret og butikken flyttes endnu en gang, nu over på Borgmestergården. For nu skulle den anden gule bygning også fjernes som planlagt. Endnu en gang skulle alt tømmes og flyttes enten til politigården, Borgmestergården eller kasseres.

De mange udgravninger gav en del udfordringer i forhold til besøgende, ligesom hække, hegn og jordbunker gjorde det svært at se, at slottet og butikken var åben. Det kan direkte aflæses i et svigtende salg, selvom besøgstallet faktisk endte på et højere niveau samlet set end året før. Efter en endog meget sløv start på sæsonen førte en række tiltag og konstant markedsføring og fortsat eksponering til, at det tabte blev indhentet på den front.

Da udstillingen lukkede, var der kun afsat små tre uger til at få tømt både slottet og den anden gule bygning helt, nedtage udstillingen og få afleveret de indlånte genstande retur til diverse museer. Det havde krævet meget forarbejde, men tømning og flytning var alligevel en omfat-

Figur 5. Jordbunker og hegn fik mange til at tro, at slottet allerede var lukket, men et par store skilte hjalp gæsterne på vej. Foto: Østfyns Museer.

tende og stor opgave. Ikke mindst fordi den forløb parallelt med, at vi gjorde klar til den store julesatsning på Borgmestergården, som en del af museets mange aktiviteter i forbindelse med Jul i den Gamle Kongeby. Dertil kom et helt nyt – og meget vellykket – initiativ i form af et kunsthåndværkermarked, der blev afholdt på den gamle politigård.

Borgmestergården

Med tømningen af den anden gule bygning fulgte udvidelsen af butikken på Borgmestergården, der hele året havde været under restaurering.

Denne gang var turen kommet til facaden mod gaden, gårdrummet og indretningen af nye toiletter samt konstruktionen af en ny trappe til svalegangen, for bare at nævne nogle af aktiviteterne. Derudover åbnede den første fase af de helt nye udstillinger i foråret og særudstillingen *Lerche – Borgmester, købmand og slægten* i efteråret. Derudover fortsatte renoveringen af de resterende rum i sidefløjene med henblik på åbning af anden fase af de nye udstillinger til foråret 2018.

Der var masser af aktiviteter og oplevelser i forbindelse med skolernes

Figur 6. Borgmestergården har også fået udviklet en ny grafisk profil, der tager afsæt i historien, farverne og formerne på en moderne måde. Her anvendt på plakaten for årets særudstilling om Lerchefamilien. Foto: Østfyns Museer/Glad Design.

efterårsferie, ligesom Borgmestergården som altid lagde hus til påskeaktiviteterne. Det er efterhånden blevet en fast tradition med juleåbent fra julelysene tændes til dagene umiddelbart før jul. Der var som sædvanlig en særudstilling om jul – denne gang under overskriften Jul hos familien Lerche – ligesom de mange fantastiske frivillige endnu en gang levendegjorde museet i systuen hos dragtlaugget, i smedjen og med masser af lækker julemad og bagværk i det gule køkken. Julemarkedsweekenderne var som sædvanlig en utrolig oplevelse med mange tusinde gæster på Borgmestergården.

Arkæologien

Landskab & Arkæologi har i løbet af 2017 haft en række arkæologiske overvågninger, forundersøgelser og

Figur 7. Borgmestergården gennemgik i 2017 endnu en fornyelseskur med det fortsatte restaureringsprojekt. Her ses den fine gård ved juletid. Foto: Østfyns Museer.

tre udgravninger. Museet er altid orienteret, når der skal graves selv ganske små huller i Nyborgs middelalderlige bykerne. Hver gravning giver os nye brikker til at forstå, hvordan den middelalderlige kongeby udviklede sig. Et tæt samarbejde med Teknik og Miljø sikrer, at museets arkæologer får lejlighed til at se med.

I 2017 førte det blandt andet til registreringen af et velbevaret vandrør af træ, der blev fundet i porten ind til Dronningegården i Kongegade. Et stykke af vandrøret er sendt til dendrokronologisk datering. Med stor sandsynlighed er der tale om en del af det vandforsyningssystem, som Christian 3. etablerede i Nyborg i

første halvdel af 1500-tallet. I forbindelse med restaureringen af Borgmestergården skulle der etableres nye kloakrør i gården. Der blev ved den lejlighed undersøgt spor efter byens grav og blandt andet blev der sikret en træpæl til nærmere datering.

2017 var igen et stort arkæologisk år på Nyborg Slot. 3-5 arkæologer har gennem hele året været fast beskæftiget med udgravninger på Slotsolmen. Resultaterne er mange og har igen givet helt ny viden om det gamle kongeslot. En væsentlig del af udgravningerne 2017 har været at levere arkæologiske data til de ingeniører og arkitekter, der arbejder med restaurering og nybyggeri på

Figur 8. De arkæologiske undersøgelser på Slotsolmen har resulteret i store huller og massive jordbunker, men også i helt ny og spændende viden om Nyborg Slot. Foto: Østfyns Museer.

Slotsholmen. Nybyggeriet tilpasses således og tager hensyn til fortidsminderne i jorden.

Alt det andet

I april deltog vi igen i Forskningens Døgn sammen med Nyborg Bibliotek. Sammen med Restaurant Teglværksskoven og Osteboden Fru Hansen deltog vi i Smagens Time, hvor knap 80 børn fik en fantastisk middag i riddersalen på Nyborg Slot. Som sædvanlig blev sommeren skudt ind på volden store bededagsaften, og de varme hveder blev indtaget i

riddersalen – for sidste gang. Der var slotskoncerter hen over sommeren – også for sidste gang. Altså foreløbigt; for en række af de arrangementer, der tidligere er foregået i riddersalen, vil muligvis fortsætte i de nye rammer, når slotsprojektet er færdigt.

Til gengæld vil både Nyborg Nordiske Kampdage og Nyborg Borglege fortsætte ufortrødent. Borglegene er hurtigt blevet en stor succes hos skolerne, og årets pladser blev nærmest revet væk. Nyborg Kampdage blev endnu engang godt besøgt og er fortsat meget populære hos aktø-

Figur 9. Til Nordiske Kampdage var vores nye borg endnu en gang klar til kamp under storslaget bemandet med bueskytter. Tak til teamet af frivillige, der har gjort det muligt. Foto: Østfyns Museer.

terne, hvor der i de senere år også er blevet lagt flere kræfter i at udvikle den faglige profil for arrangementet.

En række skoleklasser har som sædvanligt besøgt museet i projektet Mit Østfyn. På Nyborg Slot arrangerede man i samarbejde med Nyborg Kirke en sommerskole for 20 børn. Op til forskningens døgn blev der i Nyborg produceret et *virtual reality* spil »Fortidens Slot«. Formidlernes to årlige besøg, tre fredage i foråret og tre fredage i efteråret, på Tryllebjerget – børneafdelingen på OUH, er blevet en fast tilbagevendende aktivitet. Dels er vores aktiviteter en adspredelse for de indlagte børn, men i høj grad også for de børn og forældre der møder ind på ambulatoriet.

Vi har hele året været en del af det store projekt Kultur på Recept, hvor personer, der er langtidssygemeldte med mild til moderat form for angst, stres eller depression, er i et forløb på enten Johannes Larsen Museet eller på Nyborg Slot. På Nyborg Slot er holdet kun for mænd under overskriften Kulturfarer. Projektet er

forankret i kommunen, og en række andre kulturinstitutioner deltager også, men hovedforløbet er på museet. Projektet og forløbet skal bringe deltagerne tættere på arbejdsmarkedet igen, og foreløbig er der rigtig gode tilbagemeldinger og resultater.

Dertil kommer, at museets faglige personale har deltaget i en række seminarer også med egne bidrag til programmerne, holdt scribevis af oplæg på skoler og i foreninger, vist rundt og guidet i samarbejde med det stærke frivillige guidekorps, holdt foredrag, skrevet artikler – og vidst nok også en gang i mellem husket at trække vejret. Vi er her i hvert fald endnu.

At det hele hænger sammen – inklusive os selv – med de mange forandringer, aktiviteter og arrangementer på Nyborg Slot og på Borgmestergården skyldes ikke mindst en meget stor indsats fra de mange stærke frivillige kræfter på museet, der som altid har trukket et kæmpe læs, altid stiller op og er med til at holde fanen og humøret højt.

Publikationer for Nyborg-afdelingernes vedkommende

Nyborg – før og nu 2016, red. Janus Møller Jensen m.fl., Nyborg Lokalhistoriske Forlag 2017. 148 s.

Knud Hornbeck, Lyden af Christian 3., s. 7-23.

Kirstin Eliassen og Rikke Ilsted Kristiansen, Kapellet på Nyborg Slot, s. 24-39.

Peter Engel, Jomfrutårnet ved Nyborg, s. 40-47.

Grete Ebbe Jensen, Glimt af Vindinge Skoles historie, s. 48-66.

Nicolai Knudsen, Den colombianske forbindelse, s. 67-81.

Allan Nielsen og Erling Lundemann, Omklædningshytte 100 år, s. 82-91

Peter Dragsbo, »Rødbyen«, s. 92-98.

Janus Møller Jensen, Den anden verden, s. 99-116.

Årsberetning for Østfyns Museer/Nyborg s. 118-44.

Janus Møller Jensen og Jens Jørn Fischer, »Reformationshovedstaden Nyborg«, *Skalk*, nr. 4 (2017), s.17-24.

Janus Møller Jensen og Jens Jørn Fischer, *Tro! Nyborg*, Nyborg 2017. 40 s.

Erland Porsmose, *Konge af Luthers nåde. Reformationskampen i Danmark*, Nyborg 2017. 260 s.